

Ιστορικά κτίρια τραπεζών στο κέντρο της Αθήνας

του **ΑΛΕΚΟΥ ΛΙΔΩΡΙΚΗ**
Δημοσιογράφου

Τρία κτιριακά συγκροτήματα που κοσμούν το κέντρο της πρωτεύουσας είναι άρρηκτα συνδεδεμένα με την ιστορική διαδρομή τριών τραπεζών μας, της Εθνικής, της Αγροτικής και της Alpha Bank.

Σε αυτά τα κτίρια εργάστηκαν γενιές τραπεζικών που άφησαν τη σφραγίδα τους στις κοινωνικές και οικονομικές εξελίξεις της χώρας. Τα ίδια τα κτίρια αποτελούν «ζωντανές» μνήμες της ιστορίας της Αθήνας από την ανακήρυξή της, πριν 173 χρόνια, ως πρωτεύουσας μέχρι σήμερα.

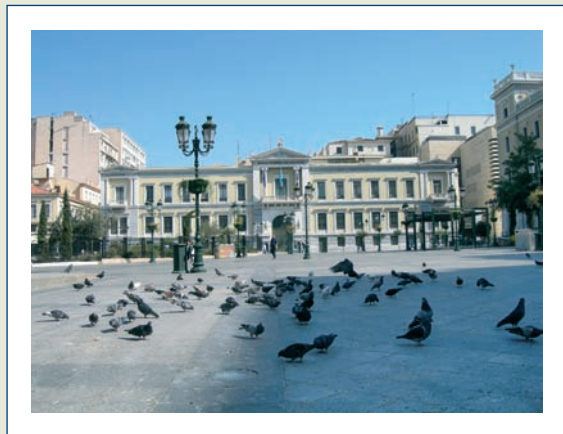
Εθνική Τράπεζα

Στο λογότυπο της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος απεικονίζεται το νεοκλασικό κτίριο του κεντρικού καταστήματος της οδού Αιόλου που βλέπει στην Πλατεία Κοτζιά. Συμβολίζει την ιστορική διαδρομή της τράπεζας που αμέσως μετά την ίδρυσή της και την έναρξη λειτουργίας της, στις 22 Ιανουαρίου 1842, αναζητήσε την πρώτη της ιδιόκτητη στέγη. Τούτο πραγματοποιήθηκε το 1845. Η Εθνική αγόρασε την ημιτριώροφη, πολύ μεγάλη για την εποχή, οικία του καθηγητή της φυσικής ιστορίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών Κυριάκου Δομνάδου. Το τίμημα: 47.000 δραχμές. Η θέση: η οδός Αιόλου, μπροστά σε μια ερημική έκταση που διασχίζταν από ρεματιά όπου και γίνονταν ασκήσεις του πυροβολικού. Κάποια χρόνια αργότερα η έκταση

αυτή δενδροφυτεύτηκε και διαμορφώθηκε σε πλατεία και πήρε τότε το όνομα του Βασιλέως Λουδοβίκου Α' της Βαυαρίας.

Η οδός Αιόλου με την Εθνική Τράπεζα τον περασμένο αιώνα. Φωτογραφία από το βιβλίο: «Η ιστορία της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος 1841-1966», Επ. Κ. Στασινοπούλου, Αθήνα 1966

Το κεντρικό κατάστημα της Εθνικής Τράπεζας στην οδό Αιόλου, όπου στεγάζεται και η διοίκηση

ενιαίο σύνολο και στην εξωτερική τους μορφή και λειτουργικά στο εσωτερικό τους. Έτσι, το 1899 αρχίζει η ενοποίηση των δύο κτιρίων με διάφορες παρεμβάσεις στα κτίσματα και στον περιβάλλοντα χώρο, καθώς η αυλή που χώριζε τα δύο οικήματα έγινε η κύρια είσοδος του νέου Μεγάρου.

Οι εργασίες διήρκεσαν δύο χρόνια. Την πρωτοχρονιά του 1901 το νέο κτίριο του κεντρικού καταστήματος της Εθνικής Τράπεζας ανοίγει τις πύλες του και έχει μπει ήδη στο δεύτερο αιώνα της λειτουργίας του. Το κόστος των εργασιών έχει εκτιμηθεί σε 1.200.000 δραχμές.

Το έργο της ενοποίησης των δύο κτιρίων και της ενσωμάτωσής τους σε ενιαίο αρχιτεκτονικό σύνολο ανατέθηκε στο διάσημο Γάλλο αρχιτέκτονα Ευγένιο Τρουμπι, που σχεδίασε τα κλασικά μορφολογικά στοιχεία της εξωτερικής όψης της τράπεζας επί της οδού Αιόλου, η οποία παραμένει αναλλοίωτη ως σήμερα.

Είναι χαρακτηριστική η περιγραφή σε δημοσίευμα του 1919 γι' αυτό το κτίριο: «Εις την μικράν πλατείαν Λουδοβίκου της ελληνικής πρωτεύουσας ευρίσκεται το μέγαρον της Εθνικής Τραπέζης, το «Κεντρικόν» Κατάστημα. Βαρύ, συμπαγές, σοβαρόν οικοδόμημα, με αρχαϊκὴν αρχιτεκτονικὴν, ανοίγει την κυρίαν είσοδον επί της οδού Αιόλου». Περιγράφοντας το εσωτερικό της τράπεζας σημειώνει: «Το φῶς, κυρίως κατερχόμενον ἄνωθεν, δίδει ἐπιβλητικόν τόνον εἰς την εὐρείαν ταύτην αἴθουσαν, την οποίαν στολίζουν αἱ μαρμάρινοι προτομαὶ του ἰδρυτοῦ της Εθνικῆς Τράπεζας Ι.Γ. Εἰνάρδου (1841), ἀπό την οποίαν νομίζετε ὅτι θα ἀκούσητε ἀπαλὸν μουσικὸν ἄλλημα, και την παραπλευρῶς αὐτοῦ προτομὴ του Διοικητοῦ Γ. Σταύρου (1841-1869)».

Παράπλευρα στο πρώτο αυτό ιδιόκτητο κτίριο της Εθνικής υπήρχε το «Ξενοδοχείο της Αγγλίας», που ήταν το πολυτελέστερο της εποχής και φιλοξενούσε τους επίσημους ξένους επισκέπτες της πρωτεύουσας, που τότε αριθμούσε μόνο 20.000 κατοίκους.

Η ανάγκη επέκτασης των εγκαταστάσεων του καταστήματος της ΕΤΕ βρίσκει διέξοδο στην αγορά του «Ξενοδοχείου της Αγγλίας» το 1855. Στα δύο αυτά οικήματα με κάποιες κτιριακές βελτιώσεις λειτούργησε το κατάστημα για αρκετά χρόνια. Οι εργασίες όμως της τράπεζας αναπτύσσονταν με ταχύτατους ρυθμούς και ήταν αναγκαίο τα δύο αυτά οικήματα να αποτελέσουν

Η κεντρική είσοδος του καταστήματος της Εθνικής Τράπεζας στην Αιόλου

Εκτός όμως από τη νεοκλασική μορφή που έδωσε ο Τρουμπ στην εξωτερική πρόσοψη της Εθνικής επί της οδού Αιόλου, δύο σημαντικοί έλληνες αρχιτέκτονες, μόνιμοι συνεργάτες της τράπεζας για πολλά χρόνια, ο Νίκος Ζουμπουλίδης (1888-1962) και ο Αριστομένης Βάλβης (1892-1985), άφησαν τα δημιουργικά τους αποτυπώματα στο εσωτερικό της τράπεζας.

Ο Ζουμπουλίδης, επηρεασμένος από την ανακάλυψη του μινωικού πολιτισμού, σχεδιάζει την Αίθουσα Συνεδριάσεων σε νεομινωικό ρυθμό, ενώ ο Βάλβης προχωρεί ιστορικά και σχεδιάζει σε νεοβυζαντινό ρυθμό την αίθουσα Ταμειυτηρίου και την εσωτερική όψη της στο ισόγειο του κεντρικού, στην οδό Γεωργίου Σταύρου.

«Η αξία του κτιριακού συγκροτήματος της Εθνικής στην οδό Αιόλου – αναφέρει ο κ. Διονύσιος Βλαχόπουλος – για τη νεοκλασική αρχιτεκτονική είναι μεγάλη γιατί επί τόσα χρόνια με τις συνεχείς επεμβάσεις, προσθήκες, αναπλάσεις και τροποποιήσεις, έχει μετατραπεί σε ένα ζωντανό Μουσείο Αρχιτεκτονικής».

Alpha Bank

Το τρίτο κτιριακό συγκρότημα που συνδέεται με την πορεία του εγχώριου τραπεζικού συστήματος, ανήκει στην Alpha Bank και βρίσκεται στη διασταύρωση των οδών Πανεπιστημίου και Πεσμαζόγλου, που αποτέλεσε για δεκαετίες το κεντρικό κτιριακό συγκρότημα της πρώην Ιονικής-Λαϊκής Τραπέζης. Περιήλθε στην ιδιοκτησία της Alpha Bank το 1999, μετά τη συγχώνευσή της με την Ιονική και Λαϊκή Τράπεζα, και βρίσκεται σε επαφή με το κεντρικό κτίριο της Alpha Bank επί της οδού Σταδίου.

Τα δύο διατηρητέα, από τα ιστορικότερα και πλέον αξιόλογα κτίρια τραπεζών στην Αθήνα, είναι έργα του αρχιτέκτονα Αναστασίου Μεταξά (1863-1937) που θεωρείται αντιπροσωπευτικός εκπρόσωπος της υστεροκλασικής περιόδου, με πληθώρα έργων του κυρίως στην Αθήνα.

Το κτίριο της Ιονικής Τραπέζης (οδού Πεσμαζόγλου), τριώροφο με ένα υπόγειο, είναι κτισμένο το 1911, ενώ το κτίριο της Λαϊκής Τραπέζης (στη συμβολή των οδών Πανεπιστημίου και Πεσμαζόγλου), πεντάροφο με δύο υπόγεια, είναι κτισμένο το 1927. Κατασκευάστηκαν με σκοπό να στεγάσουν τα κεντρικά καταστήματα και τις υπηρεσίες διοίκησης της πρώην Ιονικής και πρώην Λαϊκής Τραπέζης αντίστοιχα. Πρόκειται για κτίρια νεοκλασικού ρυθμού, μικτής κατασκευής, σύμφωνα με τις επικρατούσες τεχνικές της εποχής.

Η βιβλιογραφία αναφέρει ότι ο αρχιτέκτονας Α. Μεταξάς έκανε ελεύθερες σπουδές στη Δρέσδη, την Καρλσρούη και το Παρίσι. Γύρισε δε στην Ελλάδα και, εργαζόμενος επί 40 χρόνια, συνέβαλε ώστε να ανεγερθούν με ευθύνη του στην Αθήνα αρκετά καλλίγραμμα ελληνοπρεπή κτίρια, όπου αποτυπώθηκε η τελευταία αναλαμπή του φθίνοντος νεοκλασικού ρυθμού.

Μέρος της πρόσοψης του κτιρίου της πρώην Ιονικής Τραπέζης

Η συγχώνευση των τραπεζών Ιονικής και Λαϊκής, είχε ως συνέπεια και τη συνένωση των δύο προαναφερομένων όμορων κτιρίων, η οποία πραγματοποιήθηκε, βάσει της μελέτης του αρχιτέκτονα Κ. Καψαμπέλη, το έτος 1958.

Διακρίνεται το κτίριο της πρώην Ιονικής Τράπεζας και στο βάθος, στη συμβολή των οδών Πεσμαζόγλου και Πανεπιστημίου το κτίριο της πρώην Λαϊκής Τράπεζας

Πρόθεση της Alpha Bank, στο πλαίσιο του έργου της ανακαίνισης, ήταν η αποκατάσταση και ανάδειξη των δύο διατηρητέων κτιρίων, με κύριο στόχο τη σωστή αξιοποίησή τους. Η μελέτη που ανατέθηκε σε ομάδα αρχιτεκτόνων με επικεφαλής τον αείμνηστο Αλέξανδρο Καλλιγιά (1932-2006), είχε ως βάση την αποσύνδεση των δύο κτιρίων και την επαναφορά τους στην προ του 1958 κατάσταση. Επιδιώχθηκε δηλαδή ειδικότερα η δημιουργία δύο διακεκριμένων και ανεξάρτητων λειτουργικών και μορφολογικών ενοτήτων, όπως ακριβώς ήταν πριν από την ενοποίησή τους. Έτσι έγινε επαναφορά στην αρχική κατάσταση όλων των αρχιτεκτονικών και δομικών στοιχείων, τα οποία είχαν αλλοιωθεί κατά τη φάση της συνένωσης του 1958 και παράλληλα κυρίαρχος στόχος ήταν η αποκατάσταση και ανάδειξη των αυθεντικών υλικών των κτιρίων, τόσο εξωτερικά, όσο και εσωτερικά.

Σήμερα, στα δύο κτίρια στεγάζονται γραφεία Γενικής Διευθύνσεως, κεντρικές υπηρεσίες και υπηρεσίες του κεντρικού καταστήματος της τράπεζας.

Αγροτική Τράπεζα

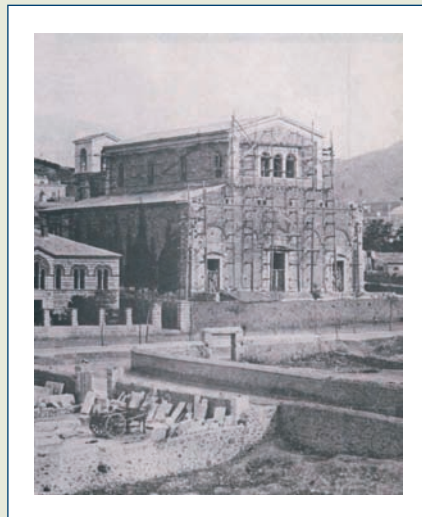
Τον Ιούνιο του 1929, επί κυβερνήσεως Ελευθερίου Βενιζέλου, ιδρύεται η Αγροτική Τράπεζα και προικίζεται από το κράτος με 811.000.500 δραχμές. Την ίδια χρονιά, για τη στέγαση του κεντρικού της καταστήματος, αγοράζεται από την τράπεζα το νεοκλασικό αρχοντικό της οικογενείας Σερπιέρη στη συμβολή των οδών Πανεπιστημίου και Εδουάρδου Λω, που κόστισε 17.500.000 δραχμές, τιμή που κρίθηκε συμφέρουσα, καθώς μόνο το οικόπεδο εκτιμήθηκε ότι είχε αξία 15.000.000 δραχμές.

Πρώτος διοικητής της Αγροτικής ήταν ο Στέφανος Δέλτας και στο κεντρικό κατάστημα που εγκαταστά-

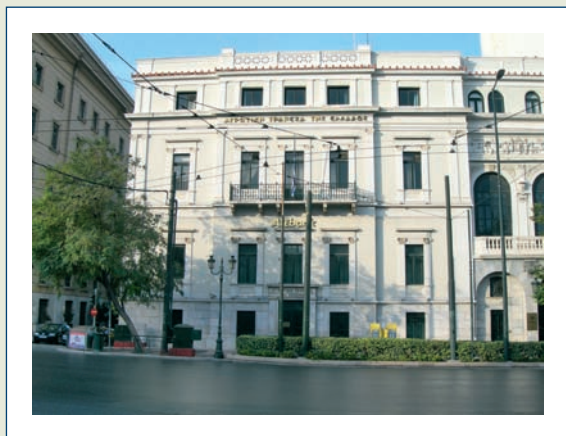
θηκε στο Μέγαρο Σερπιέρη εργάζονταν 77 υπάλληλοι και 17 κλητήρες.

Είναι προφανές ότι η οικία Σερπιέρη προτιμήθηκε από την Αγροτική Τράπεζα κυρίως για την προνομιακή της θέση. Τη θέση αυτή την είχε επιλέξει ο Ιωάννης Βαπτιστής Σερπιέρης, που έμεινε γνωστός ως βιομήχανος και επιχειρηματίας που αξιοποίησε και εκμεταλλεύθηκε παραγωγικά τα μεταλλεία του Λαυρίου.

Ερευνώντας ο Σερπιέρης στην Αθήνα της εποχής, στην αρχή της δεκαετίας του 1870, το χώρο για να κατασκευάσει την οικία του, εντόπισε την ιδανική τοποθεσία: απέναντι από την καλούμενη «Αθηναϊκή τριλογία», το Πανεπιστήμιο, την Ακαδημία και την Εθνική Βιβλιοθήκη. Την εποχή εκείνη στην τοποθεσία αυτή είχαν στήσει τα εργαστήριά τους μαρμαράδες και λιθοξόοι που είχαν εγκατασταθεί εκεί γιατί δούλευαν στα μνημειακά για την πνευματική ζωή της χώρας αυτά οικοδομήματα. Έτσι ο Σερπιέρης, που ως επιχειρηματίας πάντα αξιολογούσε και τις ευκαιρίες για καλές επενδύσεις, αγοράζει το 1874 την έκταση αυτή που βρίσκεται στον ομφαλό της κλασικής Αθήνας, ενώ γειτνιάζει και με την Καθολική Εκκλησία, γεγονός που επηρέασε το ζεύγος Σερπιέρη που ήταν πιστοί καθολικοί.

Η περιοχή του Μεγάρου Σερπιέρη πριν από την οικοδομή μαζί με την καθολική εκκλησία που δεν έχει τελειώσει, το Οφθαλματρείο και μπροστά μαρμαράδικα. Από το βιβλίο: «Το Αρχοντικό της Αγροτικής Τράπεζας»

Το κτίριο της Αγροτικής Τράπεζας όπου στεγάζεται η διοίκηση, στην Πανεπιστημίου και Εδουάρδου Λω

να προσανατολιστεί στην αρχιτεκτονική αυτή κατεύθυνση. Οι εργασίες άρχισαν μετά το 1875 και ολοκληρώθηκαν, σε συνδυασμό με την εσωτερική διακόσμηση, το 1884. Το οικοδόμημα καταλάμβανε τη γωνία Πανεπιστημίου και Εδουάρδου Λω, είχε υπόγειο, ισόγειο και δύο ορόφους, ενώ διαμορφώθηκε και εσωτερικά αυλή και κήπος προς την οδό Σταδίου.

Στην επίβλεψη των οικοδομικών εργασιών χρησιμοποιήθηκε και ένας ξένος αρχιτέκτονας, ο Τζουλις Γκιράντ που εκείνη την εποχή εργαζόταν στην Αθήνα.

Ο Σερπιέρης δεν ήθελε να αναγειρεί ένα οικοδόμημα που να χρησιμεύει μόνον ως κατοικία του, έπρεπε να συνδυάζει την επαγγελματική στέγη για τις επιχειρηματικές δραστηριότητές του και να είναι κατάλληλο για κοινωνικές εκδηλώσεις.

Ως αρχιτέκτονας επιλέχτηκε ο Αναστάσιος Θεοφιλιάς (1827-1901), που είχε αρχικά σταδιοδρομήσει ως στρατιωτικός και μετά σπούδασε αρχιτέκτονας.

Στην Αθήνα είχε επικρατήσει ο κλασικισμός, ο «νεοκλασικός ελληνικός ρυθμός», όπως αποκλήθηκε. Ήταν φυσικό ο σχεδιασμός του μεγάρου

Την ίδια εποχή που ανεγειρόταν το κτίριο Σερπιέρη, ο Θεοφιλάς σχεδιάζει και αναλαμβάνει την οικοδόμηση του Νοσοκομείου του Ευαγγελισμού.

Την εσωτερική διακόσμηση του Μεγάρου αναλαμβάνει ο Ιταλός διακοσμητής και νωπογράφος Μπιλαντσιόνι. Μυθολογικά θέματα, αλληγορικές παραστάσεις, βάκκες, ειδυλλιακά τοπία και πρόσωπα από τη μυθολογία απεικονίζονται στις τοιχογραφίες, ενώ με τις συχνές απεικονίσεις του Ηφαίστου ο Μπιλαντσιόνι θέλει συμβολικά να αναφερθεί στη σχέση του Σερπιέρη με τη μεταλλουργία.

Η αγορά του αρχοντικού Σερπιέρη από την Αγροτική Τράπεζα και η συντήρησή του είναι ένα ευτυχές γεγονός γιατί το αρχιτεκτονικό αυτό δημιούργημα σώθηκε από την άναρχη ανοικοδόμηση των μεταπολεμικών χρόνων και αποτελεί ένα κόσμημα για την Αθήνα. Είναι σύμβολο μιας εποχής και, όπως γράφει ο καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών Χρύσανθος Χρήστου στο Λεύκωμα «Αρχοντικό της Αγροτικής Τράπεζας», είναι ένα από τα οικοδομήματα «που διατηρούν καλύτερα τα γενικά αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά του και ακόμη περισσότερο την εσωτερική τους διακόσμηση».

Σήμερα στο Μέγαρο Σερπιέρη στεγάζονται οι διοικητικές υπηρεσίες της Αγροτικής Τράπεζας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

«Το Αρχοντικό της Αγροτικής Τράπεζας», Κείμενο: Χρύσανθος Χρήστου, καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών, Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος ΑΕ, Αθήνα 2002.

«Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος 160 χρόνια λειτουργίας - Ιστορικό Χρονολόγιο 1841-2001», Ιστορικό Αρχείο της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος, Αθήνα 2001.

«Η ιστορία της Εθνικής Τραπέζης της Ελλάδος 1841-1966», Επ. Κ. Στασινόπουλου, Αθήνα 1966.

Περιοδικό «Εμείς & η Τράπεζα», τεύχος 21, Μάιος 2003.

Περιοδικό «Η Τράπεζα-Εθνική και το προσωπικό της», τεύχος 3, Δεκέμβριος 1994.